

Újabb tanubizonyságok

Az »Esprit« nevű folyóirat februári számában megjelent három francia értelmiségi cikke, akik meglátogatták hazánkat. »Három társunkat — írja a bevezetőben a folyóirat szerkesztősége — felhívták, hogy látogassák meg Jugoszláviát. Ennek az utazásnak az egyedüli célja az volt, hogy megfigyeljenek minél több dolgot és embert és közöljék a látottakat. Domenaque, Baboulin és Quefelec, december 7-től december 27-ig több ízben bejárták mind a hat köztársaságot, amelyek az új Jugoszláviát alkotják és itt, ebben a cikkben leszűrjük tapasztalataikat és következtetéseiket, élve azzal a bírálati szabadsággal, amelyet vendéglátóik nemcsak hogy megengedtek, hanem meg is követeltek tőlük. — Miért jártunk Jugoszláviában? Ugyanabból az okokból kifolyólag, amiért felhasználtuk az alkalmat Lengyelország meglátogatására s felhasználnánk minden hasonló meghívást, hogy meglátogassuk valamelyik népi demokráciát vagy magát a Szovjetszövetséget. Ha egy szocialista ország megnyitja kapuit, érdekesítő szemlélni, miképp működik az az ország. Ez az érdeklődés méginkább növekedett Jugoszlávia helyzete miatt, amelyről annyit vitatkoznak.

Az a mód, ahogyan Domenaque, Baboulin és Quefelec problémáinkhoz közelednek, lehet, hogy számunkra különös, néha érthetetlen is lesz. De tanúságtételük ezzel nem veszít értékéből: anyagi és kulturális építésünk valósága és eredményei, Jugoszlávia valósága a legbiztosabb mérték, még akkor is, ha Jugoszláviát nem olyannak fogják fel, mint amilyen valójában. Szocialista valóságunk ereje megnyilvánul szemléleteiken keresztül, Domenaque cikkében: »Egy forradalom szembeszáll a hazugságokkal«, (Une révolution rencontre le mensonge), Baboulin írásában: »A szocialista építés értelme Jugoszláviában« (Le sens de l'édification, socialista en Yougoslavie), és Quefelec »Távlat«-ában egyaránt. Ez a három cikk, — amelyeket az »Esprit« »Jugoszlávia« gyűjtő cím alatt közölt — az írók számos olyan személyi véleményét is tartalmazza, amelyekkel, mi, semmi esetre sem egyezhetünk. És mégis az, amit nálunk láttak, az, aminek ma ők is szemtanúi, mély benyomást keltett bennük és olyan ítéletadásra készítette őket, amely távol áll attól, hogy számunkra kedvezőtlen legyen.

Miért jöttek Jugoszláviában?

»Valaki azt fogja mondani, — írja Baboulin —, hogy a nem-kommunistáknak nem illik ítélethozóvá emelkedni a Kommunista pártok közötti viszályban. Amikor azonban a jugoszláv vezetőket többé nem »elhajlásért« vagy »kalandorságért« vádolják, hanem világosan és érthetően »fasisztáknak« és »gyilkosoknak« mondják őket, — akkor az ítélethozás minden »jószándékú« ember érdeke. Mi több, amikor ebben az új helyzetben valamennyiünket fel-

hívnak a béke megvédésére, amelyet ez a »kém- és háborút előidéző banda« veszélyeztet, kötelességünk, hogy összegyűjtsük az adatokat és becsületesen megmondjuk azt, amit láttunk«.

Mi nem akarunk ítéletet hozni, — adja hozzá Baboulin — hanem fel akarjuk fogni a dolgokat. Jugoszláviában a szocialista építés tapasztalata, mint olyan, amilyenek szemeinkkel láttuk, hozzá van kapcsolva ennek a népnek a történelmi sorsához. Ez valójában olyan évszázados problémákat ölel fel, amelyeket eddig megoldatlanul hagytak.

Domenaque, a Szovjetszövetségnek Jugoszláviával való összetűzésében, fontos ténynek tünteti fel azt, hogy a »kommunizmust az igazság problémája elé állították«. Baboulin azt írja, hogy Jugoszlávia elhárított minden »kolóniáлизmust«, vagyis a gyarmati vagy félgyarmati kizsákmányolást, mind a multbelit, mind pedig azt a kísérletet is, hogy újból bevezessék — ezúttal a Szovjetszövetség javára. »A munka pedig válaszol mindenre« — írja Baboulin. »A Tájékoztató Iroda novemberi határozata — írja a továbbiakban Domenaque — ezekkel a szavakkal kezdődik: »Miután megvitattattott a kérdés: Jugoszlávia Kommunista Pártja gyilkosok és kémek kezében, a Tájékoztató Iroda«... stb. Mi maradt akkor megvitatni való?« — kérdi Domenaque.

A szerszámgépeknek legnagyobb része, amelyek jelenleg az általunk megtekintett mechanikai üzemekben dolgoznak — írja cikkében Baboulin — vagy a német jóvátételből, vagy pedig Csehszlovákiából erednek az 1947 évi kereskedelmi egyezmény alapján. De úgy látszik, hogy Oroszország nyugati elődei nyomán felfedezte, hogy Jugoszlávia a kapitalizmus álmainak országa. Csak azt kívánta, hogy a nyersanyagok áradatát saját medrébe terelje, szerény tőkétet fektetve be a vegyes társaságokba, amelyekben felezte volna üzlettársával azt a hasznot, ami a hazai munkások érdeme... Azért, hogy szakembereket, geológusokat küldjön a fontos boszniai lelőhelyek kutatására, a Szovjetszövetség azt követelte, hogy Jugoszlávia ismerje el az orosz szakértők területenkívüliségét és kizárólagos jogot követelt a specialisták jelentéseire, minden biztosíték nélkül arra nézve, hogy az eredményekről a beográdi uralkodó köröket is értesítik... Az angol és amerikai kőolaj-társaságok Ibn Szauddal vagy NJ. V. Sahhal szemben sohasem mentek ilyen messze«.

Domenaque, Baboulin, és Quefelec — habár felfogásuk sokmindenben eltér a miénktől — így beszélnek arról, amit Jugoszláviában láttak. És levonják a következtetéseket.

Quefelec: Ez a párt (JKP) — még akkor is, ha bizonyos komolyabb fenntartásokat kell tennem — egy hasznos, bizonyos tekintetben grandiózus művet alkotott és most saját hazája boldogabb jövőjét kormányozza.

Baboulin: Mindenütt munkáscsoportok szorgoskodnak a beton körül, mindenütt hordják a téglát, mindenütt építenek. Akár a késő hajnal kelt fel álmunkból a fűtött vagonban, valahol Horvátországban, vagy a reggel a szerb-makedón határon, mindenütt ahol csak elhaladunk, még a legkisebb falu mellett is dolgozó brigádokat látunk. Itt egy szövetkezet építi épületeit, raktárait és minta-sertésőljait, máshol egy gyár igyekszik elhelyezni a földektől elvont munkaerőt.

Ennek a frenetikus építésnek megvan minden feltétele, hogy hatást gyakoroljon a franciákra. Az pedig aki Titograd megtekintése előtt néhány héttel Saint Nazaire vagy Denequearcea látványait szemlélte, mindjárt elismeri a szocializmus felsőbbiségét. Itt... minden munkaerőt, minden képes-

séget mozgósítanak az építésre, mindenki megkapja a maga feladatát; építetek...

... A szocialista építés munkájának felhasználása arra a célra, hogy rajta keresztül az új nemzedékben kikovácsolják a föderális népi öntudatot — elvitathatatlan siker. Olyan kísérlet, amely minden tekintetben növelni tudja a siker eredményességét».

Domenaque: »A kormányzat számára mutatkozik könnyebb út is: lassítani az iparosítást és minden erőt arra mozgósítani, hogy kihasználják a földet, kibányásszák a föld mélyének kincseit és így olyan gazdasági viszonyt teremtenek Amerikával, amilyen viszonyban Jugoszlávia a háború előtt volt az Észak és Nyugat ipari országaival: sertést, gabonát és érceket adni a kész iparcikkéért, olyan közszükségleti cikkekért, amelyekben hiány van. Ha ezekből a cikkekből bőségesen elegendő lesz, akkor ez könnyen népszerűséget biztosít a kormányzatnak. Ezt az utat azonban a kormányzat elvetette, attól az óhajtól vezérelve, hogy inkább megteremtik a gyáripart, amely ugyanakkor biztosítani tudja az ország gazdasági és katonai függetlenségének egy bizonyos minimumát, megvédi a kizsákmányolástól, ami pedig sorsa minden olyan államnak, amely csak arra szorítkozik, hogy mezőgazdasági termékeit elcserélje ipari termékekért s végül (talán leginkább éppen erről van szó), hogy biztosítsa az eszközöket a proletariátus olyan fejlődéséhez, ami egész széles alapot teremthet a forradalmi hatalomnak. Lenin és Sztalin mindig lehetőknek tartották, hogy egy szocialista állam kapitalista országokkal kereskedjen. Az pedig, hogy az ilyen ország inkább kölcsönöket vett fel abból a célból, hogy felépítse országát, ahelyett, hogy gazdagságát gyarmati kizsákmányolásnak engedje át inkább a függetlenségét bizonyítja, mint az alárendelést — természetesen, ha ezeket a kölcsönöket politikai és gazdasági engedmények nélkül kapták. (Lengyelország és Csehszlovákia másfél évvel ezelőtt kértek amerikai kölcsönt). Tehát a csere-rendszer, az iparosítás sikerei, egy közgazdaság erőfeszítése, — habár fejlődésének üteme néha túlzottnak látszik is, — amely mindent feláldoz alapbázisának tervszerű kiépítése érdekében, — mindez olyan bizonyíték, amelynek elegendőnek kellene lenni egy marxista számára arra nézve, hogy ez az út nem az alárendelés, hanem a szocialista építés útja. Nem az a probléma, hogy kivizsgáljuk: van-e egy országnak gazdasági kapcsolata más államokkal; kapitalista vagy nem kapitalista államokkal, hanem az a kérdés, milyen a formája ezeknek a gazdasági viszonyoknak«. Továbbá pedig:

»Nem becsületes dolog, hogy egy nemzetet, amelyet elválasztanak támogatóitól és forrásától, vádolnak, ha az támaszt keres, különösen, ha nem is az ellenséges táborban, hanem a nemzetközi szervezeteknél keresi a támogatást. Ha el kellene fogadni ezt a dialektikát, akkor a Szovjetszövetség Kommunista Pártja és egy más ország hatalmon lévő Kommunista Pártja között minden vità arra kényszerítené a nem kommunistákat, hogy háborús uszítóként ítéljék el az országot. Valami újabb nézeteltérés a mezőgazdaság kollektívizálásának ütemét illetőleg — például Kínában vagy Lengyelországban — pedig arra kötelezne bennünket, hogy ezeket a nemzeteket árulóknak és háborús uszítóknak nevezzük. Másszóval egy kormányzat békeszeretetének megítélése kizárólagosan a Szovjetszövetség Kommunista Pártjától függne, amit mi sohasem fogadhatunk el és amit a kommunisták — akikkel együtt néhányan közülünk a békevédelmi szervezetben vannak — sohasem követeltek, hogy fogadjuk el«. Végül:

»... Ha a JKP-t valóban el kellene ítélni és meg kellene semmisíteni mégpedig nem annyira »kalandor« és »opportunista« politikája miatt, hanem inkább azon okok miatt, amelyeket a Tájékoztató Iroda második határozatában felsoroltak, — azaz el kellene ítélni egy egész csomó összegyűjtött ellentmondás kedvéért, — akkor a jövőben bármelyik Kommunista Pártot, vagy bármelyik kommunistát minden percben elintézhetnének bármilyen hasonló ködös okok miatt«.

Igy vélekednek azok a szemtanúk, akik meglátogatták Jugoszláviát. Sokkal távolabb állunk attól, hogy azt állítanánk — amit előljáróba is megjegyeztünk, — hogy Domenaque, Baboulin és Quefelec minden kérdésben egyeznek velünk. Ezek az észrevételeik és következtetések annál is inkább figyelemre méltóak és hasznosak, mert elismerései függetlenségért és jog-egyenlőségért folytatott harcunknak.